

5.5.2007 844/05/2007

Opetusministeriö

OPETUSMINISTERIÖ

14. 06. 2007

ad N:o 4 / 670 / 2007

Viite **Opetusministeriö keskustelumuistio politiikan muodostamisesta ja järjestelmän kehittämisestä**

Asia **Tekijänoikeuden suuntaviivoja**

Opetusministeriö on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriöltä lausuntoa tekijänoikeuden suuntaviivoja koskevasta keskustelumuistiosta. Lausuntonaan ministeriö esittää seuraavaa:

Toimiva, eri osapuolten edut tasapuolisesti huomioon ottava tekijänoikeusjärjestelmä on viestintäteollisuuden toiminnan perusedellytys ja laajemmin tarkasteltuna myös yksi tietoyhteiskunnan kehityksen avaintekijöistä.

Paraikaa käynnissä oleva viestintäverkkojen ja päätelaitteiden digitalisoituminen muuttaa syvästi tekijänoikeudella suojattujen teosten käyttötapoja ja teosten käyttöön toimintansa perustavien yritysten liiketoimintamalleja. Myös teoksen käsite muuttuu siten, että lisääntyvässä määrin tuotetta suojataan tekijänoikeussuojan lisäksi myös teollisoikeuksilla. Tekijänoikeusjärjestelmän ja sen toimintaa säätelevän lainsäädännön on luonnollisesti vastattava tämän muutoksen haasteisiin.

Opetusministeriön käynnistämä keskustelu tekijänoikeuden suuntaviivoista on tervetullut ja oikea-aikainen. Keskustelumuisto ja käynnistetty keskustelu muodostaa hyvän pohjan hallitusohjelmaan kirjatulle tekijänoikeuslainsäädännön uudistamiselle. Liikenne- ja viestintäministeriö kuitenkin korostaa sitä, ettei laaja-alainen periaatekeskustelu saa hidastaa yksityiskohtien nopeaa korjaamista.

Opetusministeriön keskustelun pohjaksi laatima taustamuistio ja siinä esitetyt kysymykset kuvaavat kattavasti tekijänoikeusjärjestelmästä ja -lainsäädännöstä viime vuosina käytyä keskustelua. Opetusministeriö sadan kysymyksen listassa kysymyksiä ei kuitenkaan ole jaoteltu merkitykseltään suuriin ja käytännön yksityiskohtia koskeviin kysymyksiin, mikä jossain määrin vaikeuttaa kokonaisproblematiikan hahmottamista. Puutteena on pidettävä myös sitä, ettei muistiossa ole juuri lainkaan käsitelty eri kysymysten taloudellisia vaikutuksia.

Visio 2015

Muistiossa esitetty visio tekijänoikeudesta vuonna 2015 on haasteellinen ja sinänsä kannatettava. Viestintäteknikan kehityksen myötä kansalliset viestintämarkkinat muuttuvat entistä kiinteämmin osaksi maailmanlaajuisia markkinoita. Globalisaation ja siihen liittyvän viestintäyritysten konsolidotumiskehityksen seurauksena kilpailu myös kotimarkkinoilla kiristyy. Tästä syystä liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että visiossa tulisi korostetusti kiinnittää huomiota myös suomalaisten viestintäyritysten tasavertaisiin kilpailuedellytyksiin suhteessa kansainvälisiin toimijoihin.

Monikanavajakelu

Erilaisten laajakaistaverkkojen kehitys jatkuu lähivuosina voimakkaana. Tämän kehityksen seurauksena televisio- ja radio-ohjelmistoja jaetaan yleisölle lisääntyvässä määrin myös muiden kuin perinteisten televisio- ja radioverkkojen välityksellä. Laajempaan ilmiönä kyse on siitä, että kokonaan tai osin samoja sisältöjä tarjotaan samanaikaisesti usean eri kanavan kautta. Kuluttajan kannalta erilaiset jakelutiet näyttäytyvät jo nyt osin samanlaisina, kuten on laita esimerkiksi maanpäällisissä verkoissa ja kaapelitelevisioverkoissa jaettavien televisiokanavien suhteen.

DVB-H -lähetysten käynnistämisen yhteydessä syntynyt tilanne on osoittanut, että nykyinen lainsäädäntö on altis tulkinnoille. Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että tekijänoikeuslakia tulisikin tältä osin pikaisesti tarkentaa siten, että vastaavilta kehitystä hidastavilta tulkintaerimielisyyksiltä vältytään.

Hyvitysmaksu

Liikenne- ja viestintäministeriön mielestä tekijänoikeuslain nykyinen hyvitysmaksua koskeva säännöstö ja siitä johdettu maksukäytäntö on vanhentunut ja tulisi nopeasti uudistaa. EU:n tekijänoikeusdirektiivin 2001/29/EY johdantokappaleen 35, mukaan ”hyvityksen yksityiskohtaisia järjestelyjä ja mahdollista tasoa määriteltäessä olisi otettava huomioon kunkin tapauksen erityisolosuhteet. Näitä olosuhteita arvioitaessa käyttökelpoinen peruste voi olla kyseisestä toimesta oikeudenhaltijoille mahdollisesti aiheutuva haitta. Tietyissä tilanteissa, joissa oikeudenhaltijoille aiheutuva haitta on vähäinen, ei velvoitetta maksun maksamiseen voi syntyä”. Hyvitysmaksu perustuu näin ollen siihen, että yksityisestä kopioinnista aiheutuu haittaa oikeuksien haltijoille. Suomen nykyinen järjestelmä, jossa maksu määräytyy laitteen esitysajan perusteella, vastaa huonosti alkuperäistä hyvityssajatusta. Laitteiden tallennuskapasiteetin kasvaessa maksu on muuttunut sopivasta hyvityksestä eräänlaiseksi mekaaniseksi keräysjärjestelyksi, jossa ei oteta huomioon teosten käytön erityisolosuhteita.

Nykyisin myös tallentavat digisovittimet on katsottu laitteiksi, joista on maksettava hyvitysmaksu. Näitä tallennusaloja käytetään lähes yksinomaan katselujana siirtoon. Liikenne- ja viestintäministeriön mielestä ajansiirto, joka on luonteeltaan väliaikaista, ei aiheuta lainkaan oikeudenhaltijoille haittaa tekijänoikeusdirektiivissä edellytetyllä tavalla ja katsoo, että asia pitäisi selvyiden vuoksi todeta myös lainsäädännössä.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös siihen, että tallennusteknologian kehitys on synnyttänyt uutta liiketoimintaa, jonka lisäarvo tekijänoikeuden haltijoille on todennäköisesti huomattavasti suurempi kuin yksityisestä kopioinnista aiheutuva haitta

Muuta

Tietoyhteiskuntakehitys edellyttää tekijänoikeuskysymysten nopeaa saattamista teknisen kehityksen tasolle sekä vastaamaan arkielämän todellisia toimintatapoja. Internetin käyttö on osa erityisesti nuorten arkipäivää. Digitaalisten sisältöjen laaja käyttö, omien sisältöjen luominen ja jakaminen sekä mielenkiintoisten sivustojen ja aineistojen välittäminen ystäville ja muun verkkoyhteisön saataville on tätä päivää. Tietoisuutta siitä, mikä tässä yhteydessä on sallittua ja mikä kiellettyä pitää lisätä. Tekijänoikeuslainsäädäntöä on myös uudistettava niin, ettei se kohtuuttomasti kriminalisoi normaalisti koettua verkon käyttöä.

Tekijänoikeuslainsäädännön kehittämiseen liittyvät kysymykset ovat monin tavoin esillä istuvan hallituksen ohjelmassa. Hallitusohjelman mukaan osana kansallisen innovaatiopolitiikan vahvistamista laaditaan kansallinen teollis- ja tekijänoikeuksien strategia. Viestintäteknologian ja uusien viestintäpalvelujen nopeaan kehitykseen viitaten liikenne- ja viestintäministeriö kiirehtii strategian laatimisen käynnistämistä. Tekijänoikeuslainsäädännön uudistaminen on myös osa edellisen hallituksen aikana laaditun tietoyhteiskuntastrategian täytäntöönpanoa, jota liikenne- ja viestintäministeriö koordinoi.

Viestintäministeri

Suvi Lindén

Viestintäneuvos

Ismo Kosonen